

نرخى نهوت له چارهكى كۆتايى ئەمسال و سالى داھاتوودا

05-10-2021

نووسەرھەکان

مەحموود بابان

كورتە : لەم ھەفتەيەدا نرخى نهوت بەرزترين ئاستى خۆى له حەوت سالى رابردوودا تۆمارکرد و لە سەرۆو 81 دۆلارەوھە مامەلەى پێوھەكراو، ھاوكات چاوھەرواندەكریٹ تاوھەكو كۆتايى ئەمسال نرخى نهوت روو لە بەرزبوونەوھە بێت، ئەويش بەھۆى زستانىكى سارد و بەرزبوونەى نرخى گازى سرووشتى و گورانكارىيەكان لە باشبوونەوھى ئابوورى جىھان و زيادبوونى خواست لە ھەمبەر خستنەروودا، بەلام ئەوھى جىگەى سەرنجە رۆژانە و بگەرە لە چەند كاژىرىكدا گورانكارى بەسەر نرخى نهوندا دىت، بۆيە پرسىيارە سەرھەكىيەكە ئەوھە ئايا نرخى نهوت لە چارهكى كۆتايى ئەمسال و سالى داھاتوودا چەند دەبىت و ھۆكارەكانى پشت گورانكارى نرخ چىيە لە ئىستا و داھاتوودا؟

مەھمۇود بابان-ناوھەندى لىكۆلپىنەۋەي رووداۋ |

رېپورت-4 نرخی نەوت لە چارەكى كۆتايى ئەمسال و سالى داھاتوودا

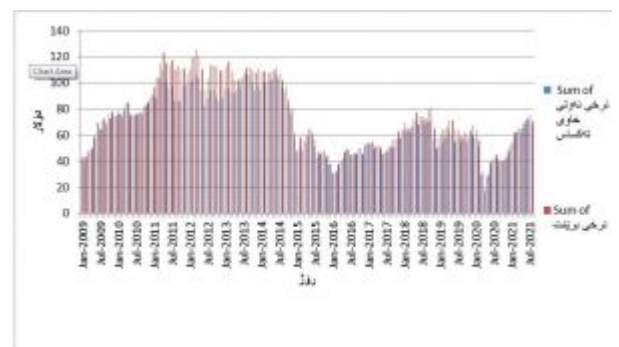
لەم ھەفتەيەدا نرخی نەوت بەرزترين ئاستى خۆي لە ھەوت سالى رابردوودا تۆمارکرد و لە سەروو 81 دۆلارەۋە مامەلەي پېۋەكراۋ، ھاۋكات چاۋەپواندەكرېت تاۋەكو كۆتايى ئەمسال نرخی نەوت روو لە بەرزبوونەۋە بېت، ئەۋيش بەھۆي زستانىكى سارد و بەرزبوونەي نرخی گازى سرووشتى و گورپانكارىيەكان لە باشبوونەۋەي ئابوورى جىھان و زيادبوونى خواست لە ھەمبەر خستتەپوودا، بەلام ئەۋەي جىگەي سەرنجە روژانە و بگرە لە چەند كازىرېكدا گورپانكارى بەسەر نرخی نەوتدا دېت، بۆيە پرسپارە سەرەككىيەكە ئەۋەيە ئايا نرخی نەوت لە چارەكى كۆتايى ئەمسال و سالى داھاتوودا چەند دەبېت و ھۆكارەكانى پشت گورپانكارى نرخی چىيە لە ئىستا و داھاتوودا؟

رۆژى 4 تشرىنى يەكەمى 2021 ولتاتانى نيو ھاۋپەيمانى ئۆپىك پلەس كۆبوونەۋەي مانگانەي خۆيان ئەنجامدا و درېژەيان بەو رىككەۋەتنى پىشۋويان بۇ خستتەپوو و زيادكردى نەوت دا، كە 400 ھەزار بەرميل نەوت لەمانگى داھاتوودا، ئەمەش نرخی نەوتى گەياندە سەروو 81 دۆلار لە رۆژى 5 تشرىنى يەكەمى 2021 دا. ئەۋەي جىگەي سەرنجە ھەندىك لە شارەزايان و راۋىژكارەكانى كۆمپانىي نەوت و تەنانت ۋەزىرى نەوتى عىراق پىشۋى دەكەن نرخی نەوت بگاتە سەروو 100 دۆلار بۇ بەرميلىك [1].

لەماۋەي دەپەي رابردوودا بەرزترين نرخی نەوتى برىنت لە 13 ى ئادار 2012 تۆماركراۋە، كە نرخی يەك بەرميل نەوت بە 128.14 دۆلار مامەلەي پېۋەكراۋە و نزمترين نرخی يەك بەرميل نەوتىش لە 21 ى نىسان 2021 دا بوۋە، كە نرخی يەك بەرميل نەوت بە 9.12 دۆلار مامەلەي پېۋەكراۋە. ئەمەش دەرىدەخات لە دەپەي رابردوودا نىكەي 19 ھىندە بەرزى و نزمى بەخۆۋە بىنيۋە. ھەرۋەھا بەرزترين نرخی تىپراي مانگانەي يەك بەرميل نەوتى برىنت بە 125.45 دۆلار بوۋە و لەمانگى ئادار 2012 تۆماركراۋە، ھەرۋەھا نزمترين نرخی تىكراي مانگانەي يەك بەرميل نەوتى برىنت بە 18.38 دۆلار بوۋە و لە مانگى نىسان 2020 دا تۆماركراۋە [2]. بۇ زانىنى نرخی مانگانەي نەوتى برىنت و نەوتى خاۋى تەكساس پروانە گرافىك ژمارە 1 لە خوارەۋە.

لە راستىدا نرخی نەوتى خاۋ بەشپۋەيەكى ئاسايى و روژانە بە پشت بەستىن بە خواست و خستتەپوو نرخیكەي بەرز و نزمى بەخۆۋە دەبىنېت، بەردەۋامى رىكارەكان و لىكەۋتەكانى بىلابوونەۋەي كۆرۈنەي گورپاۋ كارىگەرى گەرەي لەسەر نرخی نەوت لە چارەكى كۆتايى ئەمسال و سالى داھاتوودا دادەنېت. ھەرۋەھا زۆرەي شىكەرەۋەكانى بوارى نەوت و كۆمپانىيا راۋىژكارەكان پىشۋىنى ئاسايىبوونەۋەي خواستى نەوتى جىھان بۇ سالى 2019 و پىشۋ بىلابوونەۋەي كۆرۈنەي لەكۆتايى ئەمسال و سالى داھاتوودا دەكەن، ھەرۋەكو رايان لانس، سەرۋكى جىبەجىكارى كۆنۈكۆ فلىپس ئامازەي بەۋەكردوۋە خواست بۇ نەوت دەگەرپتەۋە پىشۋ سەردەمى كۆرۈنەي لە چارەكى كۆتايى ئەمسال يان سەرەتاي سالى داھاتوودا [3]. كە ئەمەش كارىگەرى تەۋاي لەسەر گورپانكارىيەكانى نرخی نەوت لە ئىستا و داھاتوودا دەبېت.

گرافىك 1: گورپانكارىيەكانى نرخی نەوت بۇ ھەربەرميلىك نەوت لە 2009 بۇ 2021 لە مانگىكدا

هۆكاره كانى پىشت گورانكارىيە كانى نرخی نەوت

لەراستىدا هۆكارى پىشت گورانكارىيە كانى بازارى نەوت و نرخی نەوتى برىنت و تەكساس زۆرن، بەلام ئىستا دەتوانىن چوار خالى سەرەكى كە لە پىشت گورانكارىيە كانى ئەم دوايە نرخی نەوتەو بوو بەخەينەر، ئەوانىش جياوازی لە خواست بۆ نەوت لە جىھاندا، كە بەھۆى بلبووونەى كۆرۇنا گوراپ (دەلتا) و ناسايىبوونەو جالاكىيە كان و باشبوونى ئابوورى جىھان، كە وادەكات خواست بۆ نەوت بەگشتى لە ئەمسالدا بە قەبارەى 5 ملیون بەرمیل لە رۇژىكدا زىادىكات و بگاتە 97.4 ملیون بەرمیلی رۇژانە، ھەرەھا بۆ سالى داھاتوودا 3.6 ملیون بەرمیل زىادىكات و بگاتە 101.0 ملیون بەرمیل لە رۇژىكدا.

خالىكى دىكە بەرزبوونەوئى ئاستى بەرھەمھىنانى نەوت لە لايەن ئەمريكاو، كە لە ماوئى رابردوودا بەھۆى باھۆزەو چەند كىلگەھەكى بەرھەمھىنانى نەوت راوھستا و ئەمەش ناچىگرىيەكى خستەبازارەو و بووھۆى گورانكارى لە نرخی نەوتدا. لە لايەكى دىكەو، بەردەوامى بەرزبوونەوئى نرخی نەوت واىكردوو گەران و بەرھەمھىنانى نەوت لە نەوتى بەردىن لە ئەمريكا زىادىكات و دلنایيەك بە وەبەرھىنەرەكان بدات، سەرەپاى رىكارە جياوازە كانى ئىدارەى بايدن بۆ پاراستنى كەشوھەوا و وەبەرھىنان لە وزە نوپووەكاندا. لە ئابى 2018دا ئەمريكا بوو گەورەترىن وەبەرھىنەرى نەوت لە ئاستى جىھاندا و لە تشرىنى بەكەمى 2019دا بەرھەمھىنانى نەوتى خاوى ئەمريكا رىكۆردىكى نوئ تۆماركرد كە 12.1 ملیون بەرمیل بوو لە رۇژىكدا، ئەمەش بۆ بەكەم جار لە سالى 1973و ئەمريكا لە ھاوردەكارى نەوتەو بوو بە ھەناردەكارى نەوت، چاوەرواندەكرىت ئاستى بەرھەمھىنانى نەوت لە ئەمسالدا بەرتىكرا 1.3 ملیون بەرمیل لە رۇژىكدا و لە ئاستى مانگى تەممووزدا بىت و بۆ سالى داھاتووش لە رۇژىكدا 0.4 ملیون بەرمیل زىادىكات.

خالى سىئەم رۇلى رىكخراوى ولاتانى ھەناردەكارى نەوت ئۆپىك، ھەرچەندە ئەمريكا رۇلىكى ھەيە، بەلام بەراورد بە رۇلى ئۆپىك ناكرىت بۆ پاراستنى بازارى نەوت، بەردەوام ئۆپىك و ھاوپەيمانە كانى كارىگەرى گەورەيان لەسەر نرخی و بازارى نەوت ھەبوو، ئىستا سەئودىە كە پىشپەوى ئۆپىك دەكات دەوت نرخی نەوت بەرزتر بىتەو بە بىن لەدەستدانى بازارەكە بۆ كۇمپانيا رووسى و ئەمريكيەكان.

خالى كۆتايى و چوارەم بەرزبوونەوئى بەھای دۆلار لە ئاستى ئىودەولەتیدا، لەسالى 2014و بەرزگانە ئىودەولەتییەكان رۇلىان ھەبوو لە بەرزبوونەوئى بەھای دۆلار، ئەويش بەھۆى ئەوئى زۆرەى بازگانەكان دۆلارەكە وەك سەرمایەگوزارىكى باش و پەناگەھەكى پارىزراو بەكارەھىن لەدۆخىكى ناچىگرى ئابوورى جىھان و ئەم رەوشەى ئىستا جىھان پيدا تىدەپەرىت. بۆ نموونە لە ماوئى ئىوان 2013 بۆ 2016 بەھای دۆلار بەرژەى 30% بەرزبووئەو، بەھۆى برىكۆت و قەرزى يۇنانەو، لەماوئى 20 رۇژدا، واتە 3ى ئادار 2020 بۆ 23ى ئادار 2020 بەرژەى 8.4% بەھاكەى بەرزبووئەو، ئەمىش بەھۆى پاندامىكەو. لەبەرئەوئى ھەموو مامەلەكانى نەوت بە دۆلارى ئەمريكى دەكرىت و زۆرەى ولاتانى ھەناردەكارى نەوت پارەكەيان بە دۆلار دەوت و بەردەوامى ناسەقامگىرى ئابوورى جىھان وادەكات ھەر گورانكارىيەكا لە بەھای دۆلاردا دەبىتە گورانكارى گەورە لە نرخی نەوتدا.

ھەرەھا، بەپى راپۆرتى مانگانەى ئازانسى ئىودەولەتى وزە IEA دواى سن مانگ لە دابەزىنى يەك لەدواى يەكى خواست بۆ نەوت بەھۆى كۆرۇناى گوراپ، چاوەرواندەكرىت لەمانگى تشرىنى بەكەمدا 1.6 ملیون بەرمیل خواست بۆ نەوت زىادىكات و بەردەوامىت زىادبوونى خواست بۆ نەوت تاوھكو كۆتايى ئەمسال [4]. ھەرەھا، بەپى ھەمان راپۆرت بەرزبوونەوئى رىژەى فاكسىن لە ولاتاندا وادەكات گەرانەوئەھەكى بەھىز لە خواست بۆ نەوت لەسالى داھاتوودا ھەبىت.

ئەنجام

لە كۆتايىدا، لە ئاستىكى ئىودەولەتیدا، نرخی نەوتى خاوى برىنت لە مانگى ئاب ئەمسالدا بە 71 دۆلار بۆ يەك بەرمیل مامەلەى پىوھەراو، ئەمەش 4 دۆلار كەمتر بوو لە مانگى تەممووز بۆ ھەر بەرمیلە نەوتىك لە ئەمسالدا. بەپى ئاسۆى وزەى بەرژەبەرايەتى زانبارى ئەمريكا EIA چاوەرواندەكرىت نرخی نەوت تاوھكو كۆتايى ئەمسال بەتتىكرا لەسەر 71 دۆلار بۆ ھەرمىلىك و لەسالى داھاتوودا بە تىكراى 66 دۆلار بۆ ھەر بەرمىلىك مامەلەى پىوھەركرىت [5]. لەكاتىكدا بەپى دوايىن راپۆرتى گۆلدمان ساكس پىشپىنى دەكات لەكۆتايى ئەمسالدا نرخی نەوت بگاتە 90 دۆلار بۆ ھەر بەرمىلىك، ئەويش بەھۆى پىچرانی زنجىرەى دابىنكردن بەھۆى باھۆز و باشبوونى بەھىزى خواستەو بۆ نەوت، پىشترىش گۆلدمان ساكس پىشپىنى ئەوئى كرىبوو كە نرخی نەوت لەكۆتايى ئەمسالدا دەگاتە سەر 80 دۆلار. بۆئەش بەھۆى زستانى سارد و بەرزبوونەوئى نرخی گازى سروسىتى چاوەرواندەكرىت جارەكى كۆتايى ئەمسال نرخی يەك بەرمیل نەوت بگاتە سەر 85 دۆلار. كەواتە بەپى پىشپىنىيەكان و راپۆرتى ئازانسەكانى بوارى وزە و كۇمپانيا گەورەكان خواست بۆ نەوت لە

بەرزبۆوونەودا دەبیت و نرخى نەوتیش روو لە بەرزبۆوونەو لە چارەکی کۆتایی ئەمسال و سالی داھاتوودا.

سەرچاوەکان

[1]

<https://www.reuters.com/business/energy/iraq-oil-minister-says-oil-prices-reaching-100barrel-unsustainable-tv-interview-2021-10-03>

<https://www.iea.org/data-and-statistics/data-product/monthly-oil-price-statistics-2> [2]

<https://www.bnnbloomberg.ca/conocophillips-ceo-sees-pre-covid-oil-demand-returning-in-months-1.1655363> [3]

<https://www.iea.org/reports/oil-market-report-september-2021> [4]

https://www.eia.gov/outlooks/aeo/pdf/AEO_Narrative_2021.pdf [5]